

**До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03
у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України**

ВІДГУК

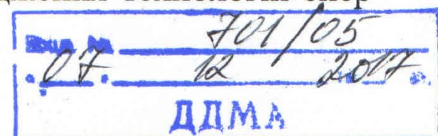
**офіційного опонента на дисертаційну роботу Крутогорського
Ярослава Володимировича на тему «Механізм стимулювання
впровадження технологій енергозбереження на промислових
підприємствах», подану на здобуття наукового ступеня канди-
дата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка
та управління підприємствами (за видами економічної діяль-
ності)**

Актуальність теми дослідження.

Обмеженість енергетичних ресурсів, зростання їх вартості в Україні та в усьому світі, використання енергоємних технологій вітчизняними підприємствами промислового сектору економіки є причинами необхідності реалізації процесів технічного оновлення та впровадження технологій енергозбереження.

Незважаючи на те, що більшість підприємств у своїй практиці роблять певні кроки на шляху до енергоефективності, проводять енергетичний аудит та впроваджують ряд заходів задля підвищення рівня енергоефективності, значного ефекту це не дає через їх фрагментарний та несистемний характер.

В цих умовах нагальним завданням є формування та розробка науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо стимулювання заходів, спрямованих на підвищення енергоефективності промислових підприємств, оптимізацію енерговитрат та зменшення непродуктивних втрат енергії. Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційної роботи Крутогорського Я.В., виконаної на тему «Механізм стимулювання впровадження технологій енергозбереження на промислових підприємствах», метою якої є поглиблення концептуальних засад, розвиток науково-методичних положень та інструментів щодо формування механізму стимулювання промислових підприємств до впровадження технологій енер-

гозбереження. Слід визнати доцільність та значущість для теорії та практики стимулювання різних аспектів господарської діяльності переліку наукових завдань за темою дисертації, основних наукових положень роботи та отримані висновки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тематика дисертаційної роботи відповідає плану науково-дослідних роботи Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» Міністерства освіти і науки України за темою: «Організаційні механізми і технології забезпечення інформативності облікових даних в процесі прийняття управлінських рішень» (номер держреєстрації 0115U003311, 2013-2017 рр.), у межах якої досліджено зміст контрольно-облікових інструментів в сфері енергозбереження. За темою «Методологічний базис формування організаційно-економічного механізму диверсифікації джерел енергопостачання у промисловості» (номер держреєстрації 0116U003613, 2016-2017 рр.) у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України автором обґрунтовано механізм стимулювання впровадження технологій енергозбереження та вибору стратегії управління енергоефективністю промислового підприємства.

Ступінь обґрунтованості й достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ознайомлення зі змістом дисертації, авторефератом, опублікованими науковими працями, методологією та методичним апаратом виконаного дослідження дає змогу відзначити, що постановка мети, формулювання завдань і предметно-об'єктної області є коректними, а структурна побудова роботи відповідає логічній послідовності наукового дослідження. Це дало змогу автору зробити власний внесок у розвиток наукової бази щодо теоретичних підходів, методів та інструментів реалізації механізму стимулювання промислових підприємств до впровадження технологій енергозбереження.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, рекомендацій та висновків дисертації зумовлена систематизованим використанням теоретико-

методичних здобутків провідних вітчизняних і закордонних вчених і спеціалістів в області управління енергоефективністю промислових підприємств, державного регулювання промисловості України.

Цілісність та комплексність дослідження забезпечено використанням загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, що забезпечує високу точність та достовірність результатів дослідження, а також обґрунтованість сформульованих висновків і практичних рекомендацій.

Наукова новизна одержаних результатів.

Детальний аналіз наукових положень та висновків, представлених у дисертації та авторефераті дозволяє констатувати, що вони сформульовані автором самостійно, містять елементи наукової новизни та відображають особистий внесок автора у розвиток теоретико-методичних основ та формування наукових засад практичного інструментарію реалізації механізму стимулювання промислових підприємств до впровадження технологій енергозбереження.

Наукова новизна представлених в дисертації основних положень, висновків та рекомендацій полягає в удосконаленні методичного забезпечення оцінки економічної ефективності впровадження технологій енергозбереження, а також методичного підходу до кількісної оцінки впливу організаційно-економічних чинників на енергоємність продукції.

Дістало подальшого розвитку економічна сутність категорій «енергозбереження» та «енергоефективність» в умовах нестабільності та багатоваріантності виробництва.

В роботі досліджено теоретико-методичне підґрунтя сучасних тенденцій розвитку енергозбереження та шляхів зростання енергетичної ефективності промислових підприємств. Проаналізовано можливість використання світового досвіду формування механізмів стимулювання енергозбереження в промисловості (стор. 42-53).

Надано характеристику інституціональному забезпеченню впровадження технологій енергозбереження на промислових підприємствах. Запропоновано першочергові заходи політики енергозбереження, а саме, пропонує

в якості дієвого важеля – запровадження та удосконалення системи енергоменеджменту на підприємстві (стор. 57-58). Доведено переваги впровадження системи енергоменеджменту у порівнянні з традиційним управлінням енергетичним господарством за допомогою визначених критеріїв (стор. 67-68).

В дисертаційній роботі доведено, що енергоефективність та енергозбереження є пріоритетними напрямками подальшого функціонування вітчизняної економіки, проте в Україні вельми високий рівень енергоємності ВВП (стор. 74-75). Проведений аналіз показав, що галузеве споживання паливно-енергетичних ресурсів підприємствами чорної металургії має стійку тенденцію до зростання та суттєво перевищує енерговитрати закордонних виробників вже з перших переділів. Доведено, що для промислових підприємств, які сьогодні не повною мірою використовують сучасні технології енергозбереження, першочерговим завданням є модернізація виробничих процесів за рахунок впровадження маловідходних, ресурсозберігаючих та безвідходних технологічних процесів. Запропоновано регулятивні механізми підвищення енергоефективності, такі як: стандартизація та сертифікація, стандарти з використання енергії, система енергоменеджменту підприємства.

Аналіз стану впровадження технологій енергозбереження на промислових підприємствах України дав можливість визначити потенціал енергозбереження, обґрунтувати передумови використання потенціалу енергозбереження підприємства, удосконалити методичне забезпечення оцінки економічної ефективності впровадження технологій енергозбереження на промислових підприємствах. Доведено, що з метою реалізації наявного потенціалу енергозбереження необхідно реалізовувати запропоновані автором інструменти стимулювання впровадження технологій енергозбереження, серед яких було виділено: інноваційно-інвестиційні, кредитно-фінансові, виробничо-господарські, соціально-мотиваційні, контрольно-облікові (стор. 91).

Автором запропоновано організаційно-економічний механізм стимулювання процесу впровадження технологій енергозбереження на промислових підприємствах, який передбачає впровадження системи енергоменеджменту, а також корегування процедури заключення договорів на енергопостачання

(стор. 135).

Як свідчать результати апробації до механізмів стимулювання впровадження технологій енергозбереження на промислових підприємствах можуть бути використані такі державні стимули як податкові пільги: зменшення ПДВ для енергоефективного обладнання, надання відтермінування із сплати податків під час реалізації проекту з енергозбереження, прискорена амортизація для енергоефективного обладнання, введення податку на споживання енергетичних ресурсів та викиди парникових газів, зниження податку на землю для підприємств відновлюваної енергетики тощо.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення має методична розробка забезпечення оцінки економічного ефекту для підприємства, основою якого є збалансована система показників, що дозволяє кількісно та якісно визначити економію від впровадження технологій енергозбереження на промисловому підприємстві.

Наукові результати, концептуальні положення та практичні рекомендації за підсумками дослідження отримали схвалення Інституту економіки промисловості Національної академії наук України – розробка методичних рекомендації з впровадження енергоефективних заходів в процесі управління підприємством, ПрАТ Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш» – використано окремі інструменти стимулювання впровадження технологій енергозбереження, ПрАТ Машинобудівний завод «Бетонмаш» – проведено комплекс дій з оцінки стану енергозбереження.

Окремі положення дисертації використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ) при викладанні ряду дисциплін.

Повнота викладення результатів дослідження у публікаціях

Сформульовані в роботі теоретичні положення і практичні рекомендації з достатньою повнотою відображені в 11 наукових публікаціях, з яких п'ять – у наукових фахових виданнях, які включено до наукометричних баз, одна – в іноземному, один розділ у колективній монографії (зарубіжне ви-

данья); чотири тези у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 4,88 ум. друк. арк.

Положення, результати, висновки і рекомендації дослідження є особистим досягненням автора. Внесок автора в спільні наукові роботи показаний у переліку основних опублікованих робіт за темою дисертації.

Дисертація має класичну побудову і характеризується науковим стилем, логічністю і послідовністю подання матеріалу.

Представлений автореферат роботи розкриває зміст дослідження і не містить інформації, відсутньої в дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

В цілому позитивно оцінюючи виконане дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне вказати на дискусійні положення в роботі та висловити певні зауваження.

1. Враховуючи наведений здобувачем світовий досвід впровадження енергоефективних заходів в дисертації доцільно представити практичні приклади та конкретні інструменти, що застосовуються в країнах Євросоюзу для стимулювання енергозбереження, а також оцінити можливість їх впровадження в енергетичне господарство України.

2. В дисертації підкреслено необхідність розробки та впровадження програм модернізації промислових підприємств, але при цьому відсутньо економічне обґрунтувань відповідних інноваційних енергозберігаючих та енергоефективних пристроїв і засобів, наприклад використання новітніх сенсорних мереж, з позиції управління інвестиційними проектами.

3. В роботі розглянуто одно з провідних підприємств з повним металургійним циклом ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», на його прикладі показано, як впровадження енергозберігаючих технологій впливає на основні показники господарської діяльності. Однак доцільно було навести результати впровадження технологій енергозбереження для інших підприємств металургійного комплексу України та інших галузей переробної промисловості

4. На стор. 109 дисертації автор наводить чинники, які здійснюють

вплив на енергоємність продукції. Це і організаційні, і економічні, і технологічні і конструкційні, але попри це групування, перелік чинників, які аналізуються по-перше є дуже звуженим, і по-друге вони здійснюють не прямий вплив. Перш за все відбувається вплив на зміну питомої енергоємності, а вже потім на енергоємність по прямих паливно-енергетичних витратах, і на решті решт на зміну самої енергоємності продукції. Чому обрано такий підхід в роботі не обґрунтовано і потребує пояснення.

5. Було би доцільно розглянути можливість використання на промислових підприємствах України альтернативні джерела енергії, оцінити доцільність їх використання та вплив на енергоефективність підприємства в цілому.

6. Задля оцінки зміни питомої енергоємності під впливом виокремлених чинників автор використовує метод пропорційного розподілу на стор. 119 дисертаційної роботи. Доцільність обраного методу викликає сумніви і може впливати на кінцеві результати розрахунку.

7. Автор у п. 3.1 запропонував механізм стимулювання впровадження технологій енергозбереження на промислових підприємствах, який включає наступні складові: податкові (зменшення ПДВ для енергоефективного обладнання, надання відтермінування із сплати податків, введення податку на споживання енергетичних ресурсів та викиди парникових газів, зниження податку на землю для підприємств відновлюваної енергетики; звільнення від оподаткування: прибутку від основної діяльності компаній у сфері енергетики, які виробляють електроенергію з відновлюваних джерел, а також звільнення від сплати ввізного мита зазначеного устаткування, обладнання і матеріалів на макрорівні); моральне та матеріальне стимулювання персоналу підприємств у відповідності до розрахунку запропонованих коефіцієнтів; перфоманс-контрактинг. В роботі не визначено як заплановано впровадження цього механізму в діяльність промислових підприємств, адже перша частина – це макроекономічне регулювання, а друга саме стосується підприємства. Синтез дає очікуваний ефект, а окреме впровадження дозволить отримати бажаний результат?

Разом з тим, висловлені зауваження не носять принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

**Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим
вимогам**

Дисертація Крутогорського Я.В. «Механізм стимулювання впровадження технологій енергозбереження на промислових підприємствах» є завершеним, самостійним, цілісним науковим дослідженням, яке виконано на актуальну тему і в якому вирішено важливе науково-практичне завдання розвитку концептуальних положень, науково-методичних рекомендацій та практичних пропозицій з розробки методів, інструментів, важелів забезпечення ефективного стимулювання впровадження технологій енергозбереження у діяльність промислових підприємств.

Дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19 серпня 2015 року № 656), а її автор, Крутогорський Ярослав Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

професор кафедри економічної
кібернетики Національного авіаційного
університету МОН України,
доктор економічних наук, професор

Н. В. Касьянова

Підпис гр. Касьянова Н.В.
з а с в і д ч у ю
Вчений секретар
Національного авіаційного університету
Т. Бабак